

ਸਿਵਲ ਫੁਟਕਲ

ਐਚ ਆਰ ਖਨਾ

ਨਰਾਇਣ ਕੇਐਮਜੇਕੇ - ਪਟੀਸ਼ਨਰ

ਬਨਾਮ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, ਜਵਾਬਦੇਹ

1962 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰ. 856

ਪੈਪਸੂ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਭੂਮੀ ਐਕਟ (1955 ਦਾ XIII) - 1954
82(b) ਅਤੇ (m) ਅਤੇ ਅਧਿਆਇ IV-A—ਪੰਜਾਬ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਐਕਟ (1887 ਦਾ XVI)—8.4(1)- ਬੰਜਰ
ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਗਹਿਰ ਮੁਮਕਿਨ ਜ਼ਮੀਨ—ਭਾਵੇਂ ਅਗਸਤ, 21 ਨੂੰ। ਸਰਪਲੱਸ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੈਪਸੂ ਟੈਨੈਸੀ ਐਂਡ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਲੈਂਡਜ਼ ਐਕਟ, 1955 ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਦੀ ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਪਾਬੰਦੀ ਵਾਲੀ ਜਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਵਰਣਨ, ਪੰਜਾਬ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਵਰਣਨ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਪਰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 32-ਐਨ ਦੀ ਧਾਰਾ (3) ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਚੈਪਟਰ IV-A ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੋਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਧਿਆਇ IV-A ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਛੱਤ ਅਤੇ ਵਾਧੂ ਖੇਤਰ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 32-ਡੀ ਅਤੇ 32-ਈ, ਜੋ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਿਆਇ IV-ਏ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਵਾਧੂ ਖੇਤਰ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਨਿਯਤ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਬੰਧ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਕੁਲੈਕਟਰ ਕਿਸੇ ਜ਼ਮੀਨ-ਮਾਲਕ ਦੀ ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਜ਼ਮੀਨ-ਮਾਲਕ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਦਾ ਖੇਤਰ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 32-ਜੀ ਇਹ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਬੰਜਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸਰਪਲੱਸ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ ਸਰਪਲੱਸ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਉਸ ਘਿਰ ਮੁਮਲੀ ਜ਼ਮੀਨ, ਜੋ ਕਿ ਖੇਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਵਰਣਨ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ 23 ਨਵੰਬਰ, 1960 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ, ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਢੁਕਵੀਂ ਰਿੱਟ, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਕੇ.ਐਨ. ਤਿਵਾੜੀ ।

ਐਸ ਕੇ ਕਪੂਰ, ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ ਅਤੇ ਐਮਆਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਸਹਾਇਕ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਆਰਡਰ

ਖੰਨਾ, ਜੇ.—ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਤਿੰਨ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੰ: 856, 857 ਅਤੇ 858 ਆਫ਼ 1962 ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨਰਾਇਣ ਕੌਰ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਤਿੰਨੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਇੱਕੋ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਤਿੰਨੋਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ, ਕੇਵਲ 1962 ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 856 ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨੂੰਹ ਹੈ। ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੰਸ਼ਜਾਂ ਕੋਲ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ 8,500 ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ 7,135 ਬਿੱਘੇ ਖੇਤੀ ਅਧੀਨ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਗੈਰ ਕਾਜ਼ਤਯੋਗ ਸੀ। ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ - ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਕੁਲੈਕਟਰ ਨੇ 23 ਨਵੰਬਰ, 1960 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਖਸਰਾ ਨੰਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ 50/319 ਨੂੰ ਸਰਪਲੱਸ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ,

ਜੋ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਸੀ। ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ 50/319 ਹਿੱਸਾ 161.14 ਸਾਧਾਰਨ ਏਕੜ 94.03 ਮਿਆਰੀ ਏਕੜ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਸਰਪਲੱਸ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕੁਲੈਕਟਰ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਧੀਨ, ਸਲੇਟ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਯਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੁੱਲ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ ਰੁਪਏ। ਪੂਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ 2,02,814, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਯੋਗ ਆਰਜ਼ੀ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਰੁਪਏ ਆਇਆ। 32,000

ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਕਲੈਕਟਰ ਦੇ 23 ਨਵੰਬਰ, 1960 ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

*• ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸ੍ਰੀ ਤਿਵਾੜੀ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪੇਟੀਐੱਮ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ

ਪੈਪਰਸ ਟੈਨੈਸੀ ਐਂਡ ਐਗਰੀ ਕਲਚਰਲ ਲੈਂਡਜ਼ ਐਕਟ, 1955 (1955 ਦਾ ਐਕਟ ਨੰ. 13) ਦੀ ਧਾਰਾ 32-ਡੀ ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਲੈਕਟਰ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ 'ਤੇ ਡਰਾਫਟ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਕਟ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ 'ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ, ਪਰ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈ ਸੀ, ਜੋ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਬਾਲਗ ਪੁਰਸ਼ ਮੈਂਬਰ ਸੀ। ਸਿਖਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪਰੋਕਤ ਸੇਵਾ

ਸਲਾਹ, ਇੱਕ ਵੈਧ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੇਵਾ ਉਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 90 ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੇਕਰ ਸੇਵਾ ਸਬੰਧਿਤ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਬਾਲਗ ਪੁਰਸ਼ ਮੈਂਬਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਰਵਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ v ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਬਾਲਗ ਪੁੱਤਰ 'ਤੇ ਸੰਮਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਉਸ ਸੇਵਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਡਰਾਫਟ ਸਟੇਟਮੈਂਟ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਰਿਹਾ ਜੋ ਉਸਦੇ ਬਾਲਗ ਪੁੱਤਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਕਿ ਕਲੈਕਟਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ 'ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ।

ਸ੍ਰੀ ਤਿਵਾੜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਲੈਕਟਰ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬਾਕੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਵੀ ਸਰਪਲੱਸ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ

ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਨਰਾਇਣ ਕੌਰ ਨੂੰ ਸਰਪਲੱਸ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 2 ਦੀ ਧਾਰਾ (ਐਮ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

ਪੰਜਾਬ ਜਿਸ ਲਈ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਸਮੀਕਰਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਐਕਟ, ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਲੈਂਡ ਰੈਵੇਨਿਊ ਐਕਟ, ਖੰਨਾ, ਜੋ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। * ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: -

'ਜ਼ਮੀਨ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕਸਬੇ ਜਾਂ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

ਹੈ ਜਾਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਲਈ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਜਾਂ ਚਰਾਗਾਹ ਲਈ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਮਾਰਤਾਂ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਹੋਰ ਢਾਂਚੇ।"

ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਦੀ ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: -

'ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਜੋ ਉਸ ਤਰੀਕ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਅਣ-ਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਬੰਜਰ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਉਪਰੋਕਤ ਵਰਣਨ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਵਰਣਨ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨੇਮੀ ਚੰਦ ਜੈਨ ਬਨਾਮ ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (1) ਕੇਸ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ, ਜੇ. ਦੇ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਸੇਂ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਬੰਜਰ ਜ਼ਾਦੀਦ ਜਾਂ ਬਹਜਰ ਕਦੀਮ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਕਿਉਰਿਟੀ ਆਫ ਲੈਂਡ ਟੈਨਿਊਰਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2(8) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ 'ਜ਼ਮੀਨ' ਦੇ ਵਰਣਨ ਦਾ ਜਵਾਬ। ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ ਦਲੀਲ ਭਾਰੂ ਹੁੰਦੀ ਜੇ ਐਕਟ ਦੇ ਹੋਰ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੁਕਤੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਚੁੱਪ ਧਾਰੀ ਹੁੰਦੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਨ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 32-N ਦੀ ਧਾਰਾ (3) ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧਿਆਇ IV-A ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੋਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਧਿਆਇ IV-A ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸੀਮਾ ਅਤੇ ਵਾਧੂ A ਖੇਤਰ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 32-ਡੀ ਅਤੇ 32-ਈ, ਜੋ ਕਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ

(1) ILR (1964) 1 ਪੁੰਜ. 780=1964 PLR 278.

ਐਕਟ ਦਾ ਅਧਿਆਇ IV-A, ਸਰਪਲੱਸ ਖੇਤਰ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਨਿਯਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਇਸ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕੁਝ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਕੁਲੈਕਟਰ ਕਿਸੇ ਜ਼ਮੀਨਦਾਰ ਦੀ ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਜ਼ਮੀਨ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਦਾ ਖੇਤਰ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 32-ਜੀ ਇਹ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਦੇ ਬੰਜਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸਰਪਲੱਸ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ ਸਰਪਲੱਸ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ, ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਮੰਨਾਂਗਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਬੰਜਰ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਵਾਧੂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਤਿਵਾੜੀ ਨੇ ਅਗਲੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਘਿਰ ਮੁਮਕਿਨ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਨਹੀਂ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਗਹਿਰ-ਮੁਮਕਿਨ ਜ਼ਮੀਨ ਅਬਾਦੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਮਕਾਨ ਅਤੇ ਕੋਠੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਤੋਂ ਘਿਰ-ਮੁਮਕਿਨ ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ ਗਈ ਹੈ, ਜਵਾਬਦਾਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਘਿਰ-ਮੁਮਕਿਨ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚੋਂ 19 ਬਿਘੇ ਅਤੇ 11 ਬਿਸਵੇ ਲਏ ਗਏ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਖੇਤਰ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਸਰਪਲੱਸ ਐਲਾਨੇ ਗਏ ਖੇਤਰਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਪਲੱਸ ਪੂਲ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ - ਪੰਜਾਬ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੁਮਕਿਨ ਜ਼ਮੀਨ, ਜੋ ਕਿ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇਹ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਰਪਲੱਸ ਐਲਾਨੇ ਗਏ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਘਿਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਏਗੀ। ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ. ਗਹਿਰ-ਮੁਮਕਿਨ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ip ਭੂਮੀ ਮਾਲ-ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਿਯਮ, 1929 ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ: -

“ਘੇਰ-ਮੁਰਕੀ। ਜਿਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਗੈਰ ਕਾਸ਼ਤਯੋਗ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੜਕਾਂ, ਇਮਾਰਤਾਂ, ਨਦੀਆਂ, ਨਹਿਰਾਂ, ਟੈਂਕੀਆਂ, ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ, ਜਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਜੋ ਬੰਜਰ ਰੇਤ, ਜਾਂ ਖੱਡਾਂ ਹੈ।

ਘੇਰ-ਮੁਮਕਿਨ ਜ਼ਮੀਨ, ਜੋ ਉਪਰੋਕਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਨਰਾਇਣ ਕੌਰ ਨੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਵਰਣਨ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ। ਦਰਅਸਲ, ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਰਾਜ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਉੱਨਤ ਪੰਜਾਬ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਅਜਿਹੀ ਗੈਰ-ਮੁਮਕਿਨ ਜ਼ਮੀਨ, ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਨੂੰ 'ਸਰਪਲੱਸ' ਘੋਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ

• -----ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੁਲੈਕਟਰ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਵਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਖੰਨਾ, ਜੇ. ਸ੍ਰੀ ਤਿਵਾੜੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਲੈਕਟਰ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਉਸਦਾ ਹਿੱਸਾ 50/319 ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਹਿੱਸਾ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਵੱਧ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ

ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਸਕੋਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰਾਹਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਰੈਵੇਨਿਊ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਠਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਸਹੀ ਗਣਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਆਰਡਰ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕੋਲ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਫਾਈਲ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗਣਨਾ ਦੇ ਢੰਗ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਗਲਤੀ ਕੀ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਮੰਚ ਉੱਚ ਮਾਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 39 ਕੁਲੈਕਟਰ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

I. ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਕੁਲੈਕਟਰ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਤਿੰਨ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪੇਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੁਮਕਿਨ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਧਿਰਾਂ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਝੱਲਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ
ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ.

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਰਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ